

ОБРАД Ж. МАРИЧИЋ

Међу историчарима се ретко разуме, а више него осећа, а богме у неким случајевима и зна да је историја уствари филозофија објективног духа. Ту није реч о такозваној филозофији историје или историји филозофије у значењима филозофских категорија и уобичајених појмовних и предметних грана, него о смислу и суштини историје као такве; специфичне науке филозофског карактера.

Ту није реч тек и само о филозофским основама историје као науке, него о супстантивном својству историје управо као филозофије смисла. По ставу писца реч је о дисциплини која је ни мање ни више него захват умног и интуитивног спознавања у временску и ванвременску тенденцију објективне духовности, у једном смислу оне коју уобичајено називамо прошлошћу, на средини садашњошћу, а у правом смислу будућношћу. Историчар је филозоф који повезује нити и у хаос чињеница уноси ред ванвременитости, а у временитом облику и обличју.

Наравно то се ретко разматра у историјској науци, утолико што није уобичајен појмовни смисао који исту смешта у категорије, идеје или интуиције које владају целином бића у Аристотеловом значењу.

Свеједно, било како да је сваки велики историчар је филозоф, макар сваки филозоф не био историчар по садржају онога о чему промишља и што је облик исказа и израза његове спознаје.

Историја као наука, ако је сагледамо уз горњу филозофску квинтесенцу, као и Археологија или Логика, у виду *veritas aeterna* постоји од давнина, готово од човекове самосвести. Појам, међутим, појмовни смисао појма науке, њене логичке структуре и садржине готово је неодређен. То је разумљиво, уколико се схвата лелујави, етарски, објективно-егзистентно-мислећи карактер ове, такозване, учитељице живота.

По опсегу и духовној висини Историја је виша од Антропологије и Социологије, превазилази Полит-економију, Политичко-правну науку, као и Психологију. Нешто је испод Филозофије, те „краљице наука“, а захвата и географију и, нарочито, њен етно-психолошки део. Све скупа, Историја је

наука високе духовности, дубоко-мислећег умног карактера и на неки начин део филозофског дискурса. У научном смислу то је археологија знања свих наведених наука. На индиректан начин, у њу улазе и тзв. фундаменталне науке (које су исто тако ниже по духовном капацитету од ње).

Врло мало се о овоме зна, ретко се расправља епистемиолошко-логички статус ове наднауке. Још мање појмовно-логичка структура њене форме и садржине. Ту влада, као и у многим наукама, инерција (каквог-таквог) епистемиолошког резонувања, најчешће коментаторског интер-псеудо-научног облика, а ређе интра-експликационог високоумног домета.

Права Историја, као наука, може да опстаје на свом узвишеном трону само са носећом Идејом која ће владати хаотичним и некохерентним односима појмовности (неки кажу чињеницама). Да не би била рапсодија, него права симфонија духа, историја мора да има онај научни облик који су претпостављали и Кант и Хегел.

Тукидид и Херодот су оставили трагове велике античке епохе у својим монументалним списима. Но, тешко би се могло рећи да та Историја има филозофски облик, да је успела да пронађе врховно логосно начело и у свом поимању га примени на адекватан начин.

То није успела ни она теоријска позиција коју су поставили Карлајл и Ђан Батиста Вико. Макар овај први у психолошко-волунтаристичком схватању историје као креације великих индивидуума, а овај други са рефлексивном објективног духа као претпостављеног творца хода историје, тако овој дали блиставе потицаје. Но, овај други је изузетан утолико што је великом Хегелу помогао у истински-филозофском етаблирању смисла кретања објективне духовности. Друга линија, такозвана Леополд-Ранкеова, зачудо бриљантна у коментаторском аспекту анализе, па каткад и синтетичких подвига, запоставила је кључну филозофско-гносеолошку позицију Историје као науке и суштине њезиног смисла.

Велико је достигнуће Хегел-Марксове, макар са обрнутим предзнаком (али у принципу дијалектички-кохерентне) дијалектике, у истински дубоком промишљању Смисла Историје и историчности.

Ако такозвана хеленска, па и далекоисточна мисао историјског поимања није дала дефинитивни епилог разумевања, свакако је инспирисала духове да зађу у далеко дубље основе Историје смисла, па у том значењу српски дух може бити поносан што је завичајно место такозване Античке историје. Ту ваља поменути Олгу Луковић – Пјановић, Радивоја Пешића, великог Веселина Чајкановића, грандиозног Јована И. Деретића и најинтересантнији јунак о коме пишемо интензивну рефлексију.

Ако би могли ону владајућу историју да назовемо егзотеријском, ова коју промовише линија духа која залази у бездане и поноре поимања свакако да је езотеријска (то није такозвана ничеанска подела коју доле помињемо у три аспекта).

Треба нагласити да је ова неким великим историчарима, псеудонаука и специфични субјективни ентузијазам извесних интелектуалних авантуриста и интуитивних радозналаца, али изгледа да нису у праву.

У овој историји постоји више него серијозан, акрибичан, систематичан, а и аксиоматски постављен дедукциони модел који импресионира до крајњих граница. Његова значењска и семиотичка структура, како етнографска, тако антропоморфна, не само да импресионира својом кохерентношћу, него јој је гранитна логика таквог типа да је могу рушити тек и само „заробљеници етаблиране епистемиологије“ па ова била из изворишта хеленског духа или она Карлајл линије индивидуалности или објективне духовности хегелијанске провинијенције.

Ова је историја археологија и палеонтологија, у првом смислу далеко изнад Фукоовог значења, а у другом премаша ону архитектонику такозване „archeornis“ или „archepterix“ ириверзибилне есхатологије.

Штошта је великог у фрагментима и рефлексијама започео и Ниче, али и Тојнби. Каткад и помпезно, Ниче је запазио да Историју можемо поимати монументално, антикварно и критички, што је истински дубински релевантно. Тојнби је, пак, извршио велику синтезу, али без интензивне рефлективности Ничеа или Хегела. Свеукупно, проблем остаје отворен и наш мислилац и филозоф Милорад Екмечић, готово је усамљеник и подвижњик, који је у светском смислу поставио принципе, гносеолошко-епистемиолошка

питања Историје, а притом конципирао и логичку и методолошку, а и филозофску структуру њезину.

У нас је било нешто историчара. Свепризнати Стојан Новаковић, ерудита у енциклопедијском смислу, а без филозофске сензибилности. Још признатији, Слободан Јовановић, тај Волтер, *primus doctus* предратног доба (за које Радован Самарџић каже да су Србијом корачали велики људи), ипак није досегао ниво филозофа историје. Остајући на нивоу психолога и портретисте великих актера, заобишао је, а (имао велику прилику) да захвати и постави истинску филозофску основу историје као науке и историјских периода који су били предмет његових разматрања.

Код Историје ужег значења (на пример историје српства или одређених делова јединствене епохе, каткад фрагмената у које се залази у најсуптилније дубине) готово је неухватљив појам појма. Теоријско-логички смисао појма и суштине ове дисциплине лелујаве је и етарске природе. Историја има и један чудесни паралогизам; на пример историја једне епохе српства попут историје уметности може каткад изгледати шира него ли историја као таква. То је антиномично објашњење, али ако се има у виду карактер историјске интелектуалности и спознавања, онда се ово одређење може макар имплиците или у интуитивном рефлексу каткад запазити. Наравно, Историја је *Genus* сваког облика историје (историје уметности, историје ренесансе), што је без сумње и логично и кохерентно.

Иако је историја филозофија или бар део њеног аспекта Естетике, опет је више него проблематично претпоставити, а још мање тврдити да је логички род дакле део историје, раскошнији у обиму од историје као такве. Макар је природно запажати да у обиму тако ужег појма садржај мора бити продубљенији, али га само дух историје као универзалије мора прожимати и филозофски продоховити.

Осим овог крајње апстрактног прилаза, код Историје се појављује још један неразрешен појам. Проблем појма, структуре и садржине историје *In abstracto*. Шта је историја у свом појму и да ли је уопште захватљива такозваним еуклидовским умом, те да ли историчар има логичко-епистемиолошку моћ да размотри и повеже нити свеукупне историјске

мноштвености, велико је питање. Даља је дилема да ли историчар као такав, по нужности ствари, мора бити на неки начин уметник у пуном смислу речи или је довољна ерудиција и култура уз претпостављену уметничку сензитивност или радозналост у вишем степену (по ставу писца, он уистину мора бити креативна стваралачка моћ попут уметничке, прворазредно научна у епистемиолошком аспекту, а филозофска по природи ствари и сензибилности, по нужности обличја духа у који залази, који га прожима и који постаје облик његовог егзистирања).

Наизглед дигресивно, направимо неке паралеле, које важе за историју као такву, а на примеру једног њеног облика историје уметности. Услед наведених проблема, али и многих других, ни Аристотел у Никомаховој етици, али ни Хегел у велелепној Естетици, нису размотрили суштински смисао Историје уметности. То није успео ни Хартман, али ни Хајдегер.

Такозвани историчари уметности, као Тен, Буркхарт, Јансон, па и Умберто Еко, дубоко су наслутили ове проблеме, али су заобишли теоријски појам, кључну идеју која влада хаосом свеукупне уметности и њене историје као духовне дисциплине.

У нас је доминирао последњи енциклопедијски ум, Дејан Медаковић и вероватно је са својом барокном ерудицијом и уметничком креативношћу највишег реда, могао доћи до теоријског појма ове чудесне димензије духа. Са другог аспекта, и услед другачијег дијалектичког интензитета чисто спекулативног ума, то је могла да учини и Радмила Михајловић.

Треба, осим наведених дилема, теоријских одређења, рефлексивних наслута итд., макар једну дисциплину природно везивати за историју. То је већ Ниче запазио, Тојнби добро размотрио, а по ставу писца Шпенглер макар и мистички наслутио. Да не говоримо о онима типа Јунга и колоса над колосима Достојевског који универзалног човека узе за једину супстанцију и атрибут у Спинозином значењу. Дакле реч је о психологији. Једном помоћном средству, али јако моћном, на неки начин оруђу којим се служи историчар у објашњењу, ако не филозофског, оно поприлично контраверзног, али и нужног момента историје, психологију личности те психологију народног духа (у првом смислу Карлајловом или Пухтином значењу).

Треба при том имати у виду да;

У психологији изворно значење у етимолошком и појмовном смислу, како је већ запажено, нема опипљивог предмета апстрактне тј. логичке основе. Ма колико било покушаја психологизирања логике или логицизирања психологије, логика је остала на свом чврстом тлу фундаменталног логичког својства у аспектима четири суштинска закона, а психологија у димензији тзв. емоционалног ума. То разумети штавише је готово сизифовски посао и немогућ поступак.

Чудно је међутим то да у тој димензији духовности (која је без сумње природно својство ако не духовног оно целине душевног човековог живота и смисла) постоје невероватни модели и модалитети и то по каквој несвесној целисходности или инерционом процесу поимања, људи особитог нивоа дара и дијагностичког нерва запажљивости, етаблирају одређене спознајне категоријалне системе.

Ма колико ови не били аксиоматски и услед тога најчешће без дедукционог модела динамичке логичке структуре сазнања или статичке архитектонике појмовно пирамидалног система, ипак имплицирају какву макар и субјективну (са у много чему објективног нивоа) научну асоцијативност високо логичког интензитета.

Уосталом, у савременој когнитивној науци много тога је уплетено. У првом реду њен спознајни објект је ум, али није у питању његова логичка него емоционална димензија, услед тога је зачудо когнитивна спознаја иако у принципу у димензији логике, у психолошком значењу постала синоним за појам интелектуалности. Другим речима, за интелигенцију. Како се опет суштина интелигенције у аутентично филозофском смислу своди на гносеолошки а у научном на епистемиолошки и методолошки проблем, то когитација у Декартовом (а и у много чему модифицираном Хусерловом значењу) уствари брка суштину интелигенције са појмом самосвести. Утолико што појам самосвести тј. свест самоспознаје (сопства) не може ићи изван логике, интелектуалност тј. интелигенција може бити феномен спознаје али онда када се смисао интелектуалности сведена на појам психологизираниог ума. Управо то је емоционални ум Аристотела.

У наведеном значењу психологија никад не досеже до аутентичног научно епистемиолошког смисла, (иако поимљена у емоционалном значењу може бити органон готово раван логици *utens* тј. примарном смислу основног гносеолошког сазнања, што ће рећи логичког и у првом реду тзв. Лајбницевог поимању четвртог закона логике).

Наизглед не много нужна, теоријска поставка је апликативна кад је реч о једном аутентичном и дубоком човеку. Једном од истински мислилачких и инвентивних духова и тела духовности који је когнитивног, педагошког, психолошког, те у најширем смислу просветно образовног и васпитног значења.

Пре него се у пар координата размотри један чудесни стваралац, апостол и монах историјског спознајног уплива, по ставу писца најревноснија и у домену акрибије, како интелигенције и воље, најзначајнији рудар међу контемплативцима је истински мисаони дух међу онима који дишу прашину архива зове се Обрад Маричић.

Ако је генијални Јакоб Беме био шустер, овај наш величанствени машинбравар ослобођен свих могућих илузија доктринарности, развио је сопствену науку и подигао величанствену палату у Спинозином значењу речи.

Обрад Маричић одликује се способношћу (ређом код историчара, па и већег формата) да дубински разуме и разматра суштину Историје као науке. Осим тога, да захвати смисао и карактер њене духовне структуре, те епистемиолошко-логичке појмовне структуралности њеног генусног појма. Вероватно и њену примарну филозофску основу али и целину њезиног филозофског смисла.

Као и не мање важно, Обрад Маричић успева да захвати високоумни експликациони карактер историјске форме, те да нађе нужну духовну основу, носећу платонско-хегелијанску, марксистичку, архимедовску подлогу њене темељности, утемељења и логичке нужности. У том погледу Обрад Маричић не само да је дошао до крајње-свесног појма, појма Историје као науке, него је својом инвентивношћу и обдареношћу (која је по природи ствари неумитна

и нужна) успео да успостави аутентични критеријум појма Историје као науке врхунске прворазредности.

Већ то би било више него довољно да се Обраду Маричићу припише епитет достојанственика у овој волуминозној димензије духа. У крајњој линији, теоријски и логички успоставити суштински критериј смисла једне науке, више је него домет врхунског интелектуализма и равно подвигу, (а привилегија је аутентичних духовних стваралаца).

Али Обрад Маричић је далеко више од тога. Он је пронађеним Органоном, тј. епистемиолошко-методолошким средством филозофског уплива у кретање свеопштег духа, неописивом лакоћом, размотрио нашу историју, понајбоље би се могло рећи националну, у српско универзалном значењу, а ужем ону која има у виду најбистрију и јунаштвом опевану српску специфичност идентитета, којом се одликују прекодрински Срби (по ставу писца најумнији у исто време архитектоници моћни, а са одликама динарског карактеролошког склопа који нам објасни генијални Цвијић).

Уосталом, таквом духу, мислиоцу врсног и ванредног нивоа обдарености, креативног сензибилитета и није било тешко да тако што учини. Када је захватио суштину кретања објективног духа у димензији своје усмерености нашао је основ дубинског уплива у хоризонт пропитивања и промишљања. Другим речима, нашао је изван домета ума и разума, невидеће језгро које води суштински езотеријски и егзотеријски ход историјског уопште, и нарочито српског духа тј. у ужем смислу карактер тематске проблематике којом се дубински бавио и бави.

Сазнајним упливом у тај ток Промисли (српства и великих сила у разним епохама, а како се види из библиографије у нарочито битним и готово фундаменталним и епохалним моментима), назови метафизичке рефлексије, Обрад Маричић је филозофски промислио и до крајњих домета људске могућности експлицирао кохерентност и некохерентност онога што је Ниче назвао монументалним, антикварним и критичким аспектом филозофије историје у универзалном смислу, а у свом ближем тематском хоризонту.

Дакле, Обрад Маричић је по афинитету и сензибилитету истражитељ, археолог „историјског духа“, по образовној вокацији историчар, по духовној

снази логичар високог реда, а по методолошко-епистемиолошком својству је и пнеуматолог, али и дубински психолог особите моћи и снаге. Само као такав, он је Историју, тек по лаичким представама егзактној и фактографској науци, могао да подигне на ниво истинског филозофског достојанства и аутентичне, а неупоредиве духовно-мислилачке висине.

Отуд је Обрад Маричић несумњива духовна величина, неспорна чињеница врхунске интелектуалне сцене.

Само они његових размера могу схватити карактер и суштину његове духовне моћи. А други, чак и они великог духовног формата, тешко могу досећи сазнајни опсег истинских размера његовог великог дела. Неки то не могу због немогућности сопствених духовних капацитета, неки можда и због нама припадајућих карактеристика, псеудосујета и завидности, а највише је оних који то његово својство не могу ни разумети.

Али оно што је аксиома, готово сви прихватају научну посвећеност Обрада Маричића у димензији духа у којој се формално налази, мада ретки са пуном свешћу.

Овај стоик у потпуности, моралиста у сваком смислу, оличење скромности, свакако је интелектуални интензитет и морална висина у високо духовном значењу речи.

Без икаквих претензија, сав у археологији апостолског позива, у духовној мирноћи стваралачког заноса, Обрад Маричић се опире свакој похвали, измиче комплименту, и затвара у свет своје дубокоумне рефлексивности сазнања.

Обрад Маричић, то не треба ни наглашавати, енциклопедијски је ерудита, то долази већ по природи позива којем је посветио сопствену обдареност и мисију.

Осим тога његова меморијска интелектуалност је неизмерног нивоа, а у исто време, како нагласисмо, хеуристичка моћ захвата у примарно а невидљиво у објашњењу природе и смисла историјског тока дато му је као Божански таленат којим се оријентише кроз лавиринте свеукупног хода и историје и трансисторије.

Као уосталом код сваког крупног ствараоца и код Маричића је ирационална основа духовно композиционог ткања спознаје јача од оне егзотеријске, она која по површини показује резултат спознаје тог скривеног а есенцијалног и фундаменталног творачког импулса само је њен израз и форма исказивости.

Ако и данас Србијом ходају велики људи, а потписани под Србијом схвата све филозофско-историјске просторе Српства, онда њоме корача и овај, један од неколицине већих, већ доста ређих, духова.

Обрад Маричић, међутим, одскаче и надскаче средину управо у теоријском домену. У оном аспекту у којем је заиста само најнеобичнијим умовима дато да изврше одређену интелектуалну мисију.

Она се огледа у следећем; да утврди чист појам, теоријски став о основној идеји објективног духа којом се целокупна српска историја, (дакле од памтивека), кретала у свим својим модалитетима, формама и обличјима. У питању су, дакле, два задатка. Први је да се пронађе интуиција или Идеја која је сву музику, потом сликарство, песништво, архитектуру, вајарство и све остале ниже облике (етнолошке, хералдичке, етно-психолошке, итд.) водила кроз историју духа тј. цивилизацију и културу. Персоналистички узев, да пронађе и запази оне духовне гиганте који су у свим областима духа просветљени Божанским хтењем, засадили дрво мудрости сазнања Смисла и Бесмисла.

Други задатак је, који је у неком смислу манифестација, рефлексивна објективна идеја, тј. Божанске рефлексивне идеје, да се утврди најапстрактнији појам, генусни надпојам у коме је садржана целокупна архитектура архитектонике историјског бића.

Може се рећи да је Обрад Маричић уистину оба задатка извршио колико је то људски могуће.

Да је своју раскошну даровитост оплеменио неупоредивим и свеукупним енциклопедизмом. Оним енциклопедизмом који премаша ренесансно, утолико што је ренесанса завршни облик себи предходећег времена. Овај наш апостол историје културе и уметничког духа, заиста је морао да уложи надчовечанске напоре да би досегао висине такве колосалне учености.

У овој дисциплини, није применљива синтагма такозваног интелектуалног енциклопедизма, него је истински нужна особита даровитост која се моћно и крајње дубоко сналази у свој сложености и мноштвено-односној структури готово незахватљивог историјског света живота.

Да би се разумело песништво с једне стране, а онда историја истог, а потом музика са истог становишта, те архитектоника ума у архитектури и скулптури, нужан је најнеобичнији, најсуптилнији дар, дар дијалектичке моћи нијансирања, таленат синтетичног склапања посве разуђене појмовности. Најзад, гранитна логика која повезује нити чињеничног и појмовног света из рапсодије у чисту симфонију. С једном речју, мора се поседовати дар композитора и диригента који, у преносном смислу, преко свих општих и појединачних удела у композицији, склапа мозаик јединственог архитектонског тј. спознајног историјског знамења. Тај својеврсни, готово невероватни таленат се добија само Промишљу. Не може га никаква ерудиција, па ни она Обрадова, на било који начин исплести у најлепши шар, свеукупну духовну форму јединствене уметничке структуре и симфоније.

Са једног другог аспекта, Обрад има ону моћ, моћ увида у хармонију и дисхармонију духовно - научног делања у најопштијем смислу.

Најкраће речено, Обрад Маричић сажима филозофском дубином, романсијерском вештином и уметничком креативношћу. Отуд је, по природи ствари, како филозоф српства, тако и мислилац исте.

Маричић, дакле, потпуно јасно и разговетно разуме да је историја једна те иста, крајње универзална, таман колико и физика и математика.

Иако у основној пропозицији сопственог усмерења залази у српску историју средњег века тј. између XVII и XIX века, како из горе предоченог изгледа, Маричић управо са свеопштим знањем токова цивилизације и културе разматра овај темпорални интервал. Ту, у исто време тражи како универзални ток историје културе те у ничеанском облику њен и херменеутички и трансисторијски смисао. С друге стране, свему томе приступа да би кроз универзално кретање објективног духа (у Хегеловом значењу) пронашао оне нити са којих се сагледа идентитет српске културе у свом специфичном

значењу. Једном речју универзално поима појединачно, а кроз појединачно сагледа и компарира свеопште и универзално биће смисла.

Као што у самој историји мислилац мора бити уистину описаног енциклопедијског формата, управо Маричић и представља тај тип прворазредника који је сажмео свеобухватност и целокупност објективне духовности као такве. Наравно, у аспекту сопственог усмерења он је у исто време и археолог и палеонтолог и етнограф, али и композициона духовна моћ комбиновања дијалектичког јединства у свеукупним историјским рефлексијама које симболишу јединствени ток управо три века српског духовно ткања.

Нема сумње да код Маричића у први план можемо сагледати како тзв. историјски интелект спекулативности, тако и филозофски смисао за објективизирање наизглед разуђених уметничких обличја те аутентично (а истоветних) архетипских основа јединственог културолошког и духовног устројства ове периоде историјског и трансисторијског духа нашега народа.

Ако се са неког вишег становишта хоће одмерити како посвећеност тако и креативно контемплативно својство Обрада Маричића, онда се мора запазити да је реч о неупоредивој културолошкој сензитивности и ерудиционој комплексности незахватљивих мера и размера.

Оно што се осим наведеног мора истаћи је и више него специфична духовна оштрина, потом дијалектичка нијанса и суптилни уметнички нерв овог великана наше савремености.

Чини нам се да он доминира управо отуд што у нашем добу изостају духови таквих ренесансних размера, те тзв. критичка теорија и историја, неретко са ниже духовне мере, анализира и дедуцира уметничко историјска достигнућа српскога духа. Ту је Маричић преседан и управо са тог разлога може бити једини чија је оцена и процена историјског смисла српске уметности, како у целини тако у наведеном ужем духовном усмерењу, не само са валутације најзначајнија, него са егзактности и најригорознија и логички гранитна без упоређења.

Отуд је Маричић теоретичар историје највишег реда и педагог без премца, а његови следбеници понајбољи и репрезентативни изданци расејани на свим меридијанима земљаног космоса, супериорни теоретичари и историчари духовних димензија.

Како писац има ту привилегију да сагледа природу и карактер Обрада Маричића лако му је било да запази његове суштинске координате;

У првом реду Маричић покушава да одгонетне суштину проблематике којом се бави до сржи. Да у узајамном дијалогу пружи подстицај сугестиван писцу, а овај запажа следеће:

- прво и суштинско је Маричићево високо теоријско духовно устројство, те у културолошком смислу, да остави трага у епохама којима посвећује своју интелектуалну моћ и духовну оштрину запажања.

- овај крупни дух ради по призиву чињеница, а потом истима „придодаје“ оно својство живости која је могућа само кроз универзалистички однос првог то јест прошлог, другог садашњег, и трећег будућег следа догађаја.

- Маричић је како наведосмо горе вероватно и један од последњих класика научног облика живљења, најбилже место, најзначајнија и примарна импресивна завичајност Маричића је архива. Оно поље истраживања у којем њухом то јест интуицијом и умом налази фундаменталне основе објашњења.

- из ове особине произилази једна друга. Маричићев хеуристички нагон, интелектуално спартанство, и у крајњој линији она вредноћа, толико нужна интелектуалцима у тој мери краси Маричића да је уистину мало тако фанатичних трагаоца за смислом, а у ужем значењу за оном супстантивном чињеницом из које дедукује целину спознајног процеса дефинитивног закључка

- Маричић је код куће, само у библиотеци те на попришту фактографског материјала, ту живи и дише, све друго му остаје по страни, у овом аспекту је зависник, али оног типа и карактера каквим се одликују само прави истраживачи, истински трагаоци и више него морално узвишени појединци.

- са горњом везана је и Маричићева моћ спознавања. Она која је истински Божји дар, те похвала Господа неуморној енергији и вредноћи без преседана. У овом домену имамо пред собом можда преседан личност, ону која само у откидању од сопственог комодитета, као у каквом езотеризму изналази и проналази оно сакривено благо истинитости епохе за којом он тако упорно, тако сизифовски трага.

- писац је имао прилике да емпиријским оком сагледа метафизичку радост и етичку величанственост која као каква инерциона сила вуче Маричића ка попршту спознаје; то важи нарочито како у оним моментима када полази за пленом сакривеног затрпаног богатства чињеница емоционалног набоја који кроз несвесну целисходност долази до фактографије и затамљеног вела истинитости у пољу истраживачког, а стваралачког заноса.

Маричић је изванредан дијагностичар, бриљантан стилиста и оратор и лако је запазити да му је сваки коментар како блистава рефлексивна, тако и лелујава, моментална само из рефлексивне вишег смисла продукована мисао у тренутку надахнућа дата. Овај научник филозофског сензибилитета је више него скромна и отмена природа. Аутентични верник, дакле верник у правом и религиозном и етичко монашком подвижништву, те због тога можда из односа према Свегаторцу добија импулсе због којих се упућује само на оне терене трагања где га је промисао позвала и усмерила.

Суштаствена доброта је на Маричићевој појави готово егзактно дата и са њоме везана физиогномичка интелектуалност као природна и кохерентна складност на исти начин исказана. У исто време пнеуматолог, психолог, егзактни проналазач, рафинирани и суптилни, рекли бисмо и бравурозни писац, Маричић је спојио сваки могући квалитет и висину којом се могу одликовати само ванредни људи.

Овај велики човек је Србин у суштинском значењу као што је човек у пуном људском, у домену врлине неупоредива личност.

Све скупа кад се сагледа Маричић је даровитост високог ступња, а на тој делатности се накалемила толика радозналост и култура да је епилог његове велике историјско научне мисије морала бити нужна како аксиома тако и онтолошка правда.

У српској историјографији, попут свога великог учитеља, Маричић оставља српству најзначајнију аутоспознају и морални апел за бег од декаденста и повратак сопственом идентитету, честитости, доброти и светосавским начелима.

Косовски завет у исто време морални еп српској истини, али и аристотеловска одредница љубави ка истој, оне су особине које иду уз име, дух и стваралштво Обрада Маричића.

Све наведено лако је поткрепити јединственим духовним ставом о Маричићевом сјајном раду на науци а уз то ваљано је навести и нешто од његових волуминозних расправа.

У наведеним списима се сагледа фанатична потрага Маричићева за есенцијалним карактеристикама тематске проблематике. Он залази у најдубље поноре и свака његова реченица је дубоко промишљена. Пише изванредно прецизним језиком и елоквенција му је на нивоу неупоредиве дијагностичке моћи и духовне оштрине.

Увек уме да пронађе аксиоматску основу у сваком од наведених списа и мноштву његових књига које стоје у бази научних података иако врви од његовог енциклопедизма, доктринарности, ерудиције и невероватне, али промишљене цитатираности.

Маричић ништа не пропушта, све ставља под вагу сопственог ума, уравнотежује мере чињеница и појмова и има дар за синтетизмом који је раритетног карактера. Дакле, истраживач је у дубинском смислу речи и попут оног биохемичара пред микроскопом у хаосу појмова и чињеница његов ванредно моћни спекулативни ум уноси ред и успоставља дијалектичко јединство на принципима основног појма из којег се дедуцира свеукупно знање његовог теоријског постулата.

Оно где је можда Маричић тек на путу да досегне у нивоу највећег српског историчара уопште, како то сматра писац, свакако ће се догодити кад се има у виду енергија, истраживачки дар, карактер доктринарности и нерв спознавања непознатог који без сумње од Божје обдарености поседује Маричић.

Луцидна природа, она која познаје готово сву културу, а опет није заробљена доктринама, крајње етична према својим великим претходницима, (а нарочито своме великом учитељу) иде сопственим путем и трага по интуицији, инстинктивности и само себи знаној методологији коју је писац описао у претходном аспекту Маричићевог стваралачког чина.

Још која реч о епистемиологији Маричића

Немачка херменеутичка димензија духа она од Дилтаја а нарочито Гадамера, наизглед дигресивна, а у много чему рефлексивно разјашњава живот ствараоца па посредно и његов стваралачки чин. То се конвенционално назива херменеутиком живота писца, начина његовог рада карактера истраживачког поступка, опсесивности, али и животни смисао његовог битисања.

Писац је имао ту срећу и аутентични моменат да управо ово стање симболичког монаштва Обрада Маричића сагледа у емпиријској уистину, коаплекстичној равни.

У логици науке, Карнап представља пример интелектуалне педантерије; свака кутијица његове велике библиотеке садржала је регистар, азбучни, предметни, све културолошке литературе прохујалих епоха, по насловима, жанровима и у фус нотама егзактног карактера.

Писац редака, слично Карнапу све држи само у глави, тако да је ту смештен сав духовни регистар, који се користи по интуицији, уму, разуму, а по предметном облику тематике на којој ради.

Маричић је у том смислу (исти као и писац), колосална меморија, бриљантна дијагностика и волшебна реторика. *Библиотека која хода*. (кад се аутодидакт инфицира онда попут Дантеовог јунака досеже небески свод).

Но, Маричић је најспецифичнији у једном другом значењу; хармонија истраживачке раритности у његовом мраморном здању његовог истраживања крајње је дисхармонична. Са увида емпиријског ока, неконтролисана хаотичност неизбројивог обиља духовне гозбе на једном тек

њему јасном „сметлишту“. Али ово „савршено“ стање дисхармоније, посве непертинентно Маричићевој елеганцији и природној отмености, једино као такво може бити хармонично. У свеукупном галиматијасу у савршеном складу и кохерентном нивоу бесмислене и неконцептуалне расутости и разруђености истраживачког материјала, све је уствари у уму Маричићевом садржано.

То показује писцу суштински нерв Маричићевог духа. Он тражи иглу у пласту сена, његов хеуристички ум проналази нијансе само онда када се у шуми не види дрво. Та шумовита и бескрајна мноштвеност и несхватљива неуредност, попут Паскалове трске, само ли се помери срушиће сву архитектонику Маричићевог истраживачког монументалног даха и трена свеспознаје.

Он, писац је утиска, без намере, а са рефлексивошћу управо у бесмислу дисхармоније само духовним оком успоставља ред и остварује хармонију сазвежђа у харму свога духовног спокоја. У том збрканом мноштву, мноштву мноштвамноштвености бескрајној неуредности једино Маричићев ум склапа мозаик таписерије попут композитора који уводи раштимовани оркестар у хармоничну музику.

Ту као да се ради о концептуалном изразу. Маричић не трага по безбројним списима него их муњевито налази на само њему знаним местима. У трену, у даху, у моменту вероватно чудесном визуализацијом све разбацане папире устроји у појмове, у један поредак и дедуцира их са десне на леву страну мозга а чешће и обрнуто. То је уистину чудесан поступак.

Истоветну ситуацију писац је приметио још само код легендарног Радомира Д. Лукића.

Маричићу не треба комодитет, страна му је таштина не разуме хедонизију живи по истини јеванђеља ствара по моменту интуитивности.

Како из хаоса долази космос тако и Маричић из хаотичности, у стваралачком заносу креира сопствену спознајно-теоријски епистемиологију. То не само да је специфична методологија него и филозофска гносеологија.

На емпиријској равни у димензији факата само Маричићев дух удахњује живот интелегибилитетима (чињеницама) разбацаним и проскитаним по његовом мраморном здању трагања и духовног ткања.

То је прави Маричић, истраживач без преседана, готово растројен трагалац за смислом, за суштином непознате, тек интуицији дате проблематике коју дешифрује у моментима интуитивне рефлексивности. Суштина његовог трагачког духа ту се налази.

Све наведено дало је за право писцу да Маричића уврсти у великане савремености, то јест у примарне духовне личности Србије и српских простора.

Можда има ученијих, али далековидом профетијом и духовном оштрином проицљиве нијансе, али и апстракционог сажимања Обрад Маричић премаша готов све своје велике претходнике у овој специфичној димензији археологије духа, и проналазаштва sui generis.

Попут Чудинова у Руницама, тако и Маричић тек и само на основу једног симбола гради целокупну палату сводова каријатида, те Обеликса свеукупне српско античке историје објективног смисла.

Академик проф др Светислав М. Јарић